JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Toimenpiteet luku- ja kirjoitustaidon parantamiseksi:
laaja-alaista ja jatkuvaa kehittämistä

Sari Sulkunen
Yliopistonlehtori, FT
sari.sulkunen@jyu.fi

Tekstimaisema muuttuu

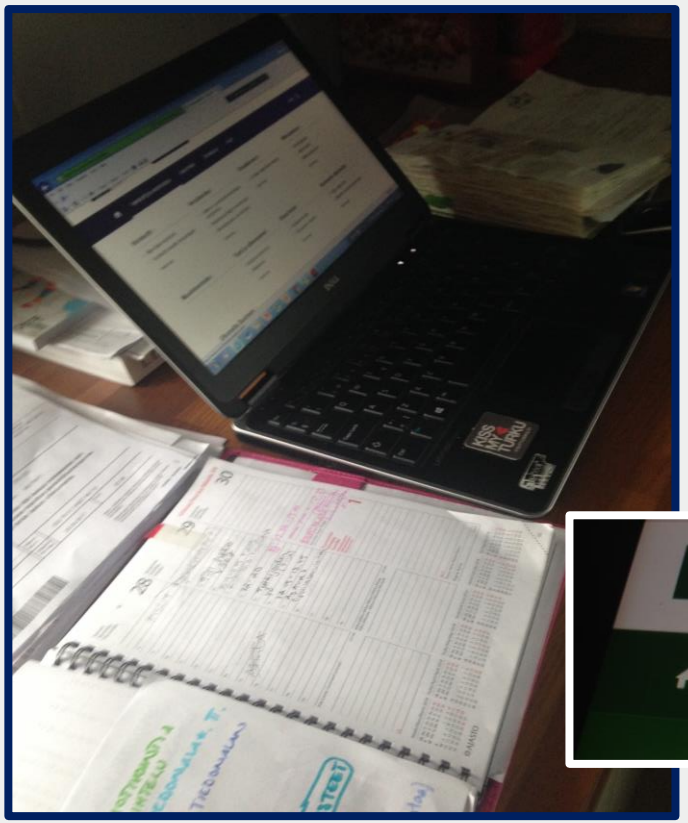

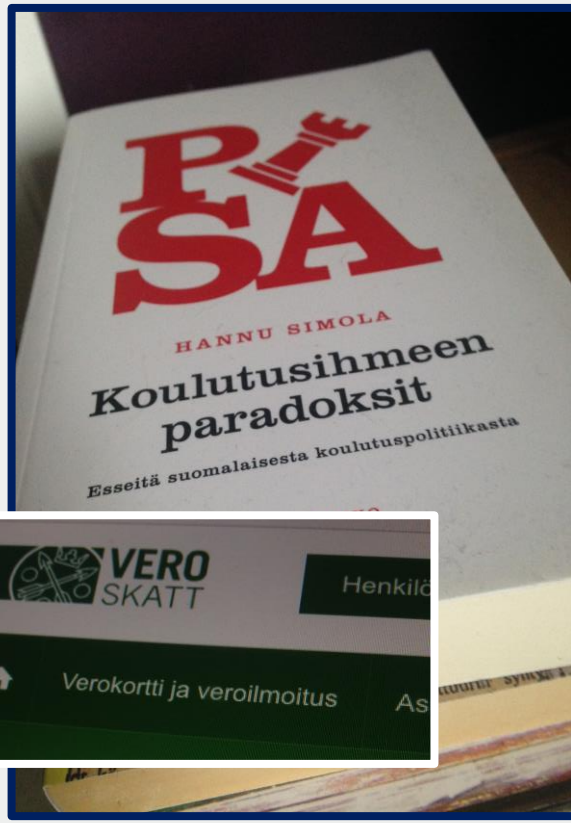

”Nyt osaan lukea!”

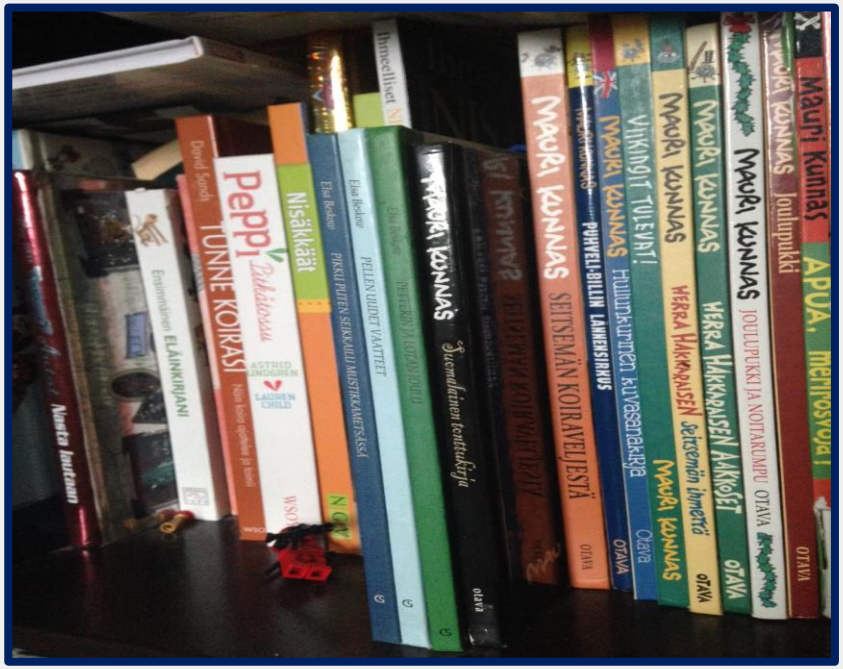

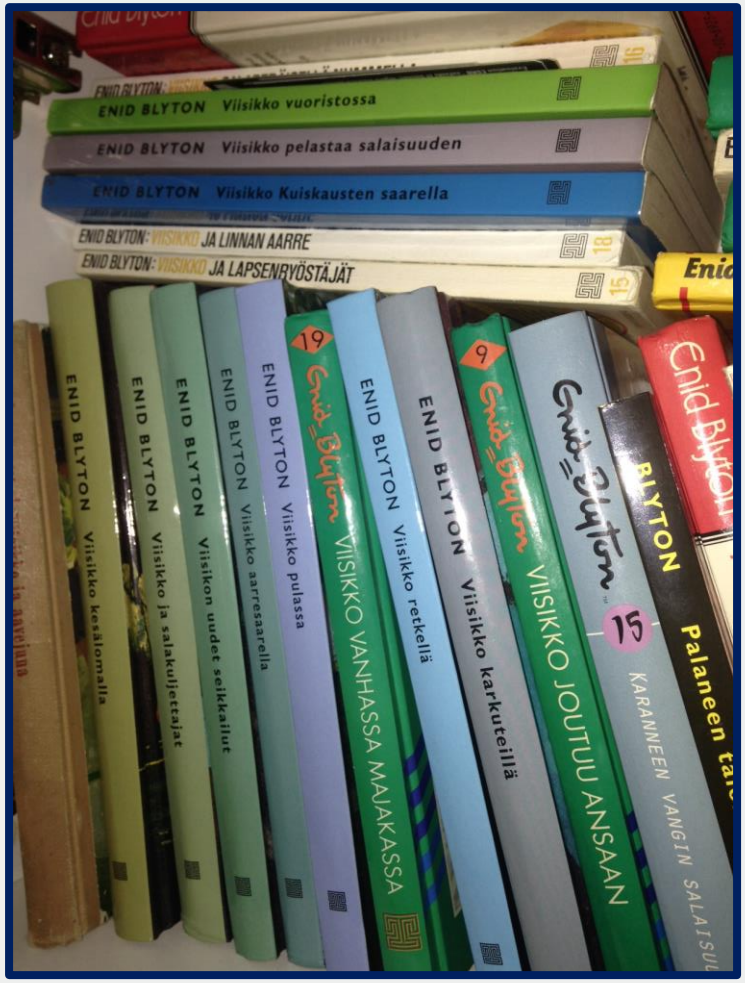

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Toimenpiteet luku- ja kirjoitustaidon parantamiseksi

Taustalla PIRLS-, PISA- ja PIAAC-tutkimukset

Kotien valmiudet tukea lasten kielellistä kehitystä

- Kotien valmiudet tukea lapsen kielellistä kehitystä vaihtelevat
- Lukutaito entistä enemmän eriytynyt kotitaustan perusteella
- Yhteys myös muihin tasa-arvonäkökulmiin

➢ Lukutaito-ohjauksesta tehtävä säännöllinen osa neuvolatoimintaa

- Tavoitetaan kaikki perheet, myös alimmissa sosiaaliryhmissä
- Koulutusta ja materiaalia neuvoloiden tarpeisiin

Kouluopetuksen kehittäminen

- Oppiaineiden kieli ja tekstit vaikeita ja abstrakteja
- Etenkin kieli- ja tekstitaidoiltaan heikoimmat kärsivät
- Uudet OPSit hyvä pohja opettaa tekstitaitoja kaikissa oppiaineissa

- OPSien tavoitteiden vieminen käytäntöön vaatii opettajien osaamisen kehittämistä
- Osaamisen kehittämisohjelma kaikille ammatissa toimiville opettajille

Kouluopetuksen kehittäminen

- Kirjoittamistaito laiminlyöty osa-alue
- OPSit edellyttävät kaikkien opettajien ohjaavan myös kirjoittamistaitojen kehittymistä

- Kaikki aineenopettajat tarvitsevat kirjoittamistaitojen ohjaamisen koulutusta

Ammatillisen koulutuksen tekstitaitojen opettaminen

- Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden lukutaito on vain jonkin verran pelkän perusasteen suorittaneita parempi
- Jatko-opintokelpoisuus ei täyty kaikilla
- Tekstitaitojen opetuksen osuus ammatillisessa koulutuksessa heikentynyt

- Opetuksen vähimmäistuntimäärät säädettävä asetuksella
- Erityisopetusresurssien riittävyys varmistettava
- Ammattiaineiden opettajille koulutusta tekstitaitojen merkityksestä

Aikuisten lukutaito

- Myös useilla aikuisilla on puutteita luku- ja kirjoitustaidoissaan
  - vanhimmissa aikuisryhmissä (yli 55-vuotiaissa)
  - pelkän perusasteen tai ammatillisen tutkinnon suorittaneiden joukossa
  - toistuvasti tai pitkään työttömänä olleiden ryhmässä

- Selkotoiminnan riittävyys tulisi selvittää ja sen resurssit vakiinnuttaa selkokielisten materiaalien ja palvelujen saatavuuden varmistamiseksi
- Lisäksi pitkäkestoista tukea aikuisten osaamisohjelmassa

Tutkimustiedon tarve

- Kehittämistoiminnan tueksi tarvitaan tutkimustietoa
  - Paljon tiedetään, mutta aukkojakin on

- Tarvitaan tietoa
  - kirjoittamisen opetuksesta, joka on ollut tutkimuksessa laiminlyöty osa-alue
  - lasten ja nuorten monilukutaidoista kokonaisuudessaan
  - eri tiedonalojen tekstitaidoista ja niiden opettamisesta
- Myös muita kansallisia erityiskysymyksiä selvitettävä

Perusoikeus: Jokaisella eurooppalaisella oikeus lukutaitoon

Jokaisella eurooppalaisella on oikeus lukutaitoon. EU:n jäsenmaiden tulisi taata jokaiselle kansalaiselleen – yhteiskuntaluokasta, uskonnosta, etnisestä taustasta ja sukupuolesta riippumatta – mahdollisuudet kehittää lukutaitoaan siten, että se riittää kirjoitettujen tekstien tehokkaaseen ymmärtämiseen ja kirjalliseen viestintään sekä painetussa että digitaalisessa muodossa.

European Literacy Policy Network
ELINET

ELINET: http://www.eli-net.eu/about-us/literacy-declaration/

Edellytykset oikeuden toteutumiselle

- Lapsia rohkaistaan kotona kehittämään lukutaitoaan.
- **Vanhemmille annetaan ohjausta lasten lukutaidon tukemisessa**.
- Kohtuuhintaisessa, korkealaatuisessa esiopetuksessa tai päivähoidossa edistetään lapsen kielen ja lukutaidon kehitystä.
- **Korkealaatuinen lukutaidon opetus lapsille, nuorille sekä aikuisille on kaikkien oppilaitosten ydintehtävä**.
- Kaikkien opettajien koulutus ja täydennyskoulutus sisältävät lukutaidon opetukseen liittyviä opintojaksoja.
- Digitaalisen osaamisen tärkeyttä painotetaan kaikissa ikäryhmissä.
- Vapaa-ajan lukemista tuetaan aktiivisesti ja siihen kannustetaan.
- Kirjastopalvelut ovat hyvin saatavilla ja kirjastot hyvin varusteltuja.
- **Lapset ja nuoret, joilla on lukemisvaikeuksia, saavat asianmukaista ja asiantuntevaa tukea lukutaitonsa kehittämisessä.**
- **Aikuisia tuetaan kehittämään sellaisia lukutaidon osa-alueita, joita he tarvitsevat yhteiskuntaelämään osallistuakseen**.
- **Päättäjät, opetusalan ammattilaiset, vanhemmat sekä yhteisöt työskentelevät yhdessä, jotta jokaiselle voidaan taata tasa-arvoiset mahdollisuudet kehittää lukutaitoaan**.

European Literacy Policy Network
ELINET

Lähteet:

- Arffman, I. & Nissinen, K. (2015). Lukutaidon kehitys PISA-tutkimuksissa. Teoksessa J. Välijärvi ym. (toim.) Millä eväillä osaaminen uuteen nousuun? PISA 2012 tutkimustuloksia, s. 28–49. Helsinki: OKM.
- European Literacy Policy Network ELINET: http://www.eli-net.eu/
- Harjunen, E., & Rautopuro, J. (2015). Kielenkäytön ajattelua ja ajattelun kielentämistä. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2014: keskiössä kielentuntemus ja kirjoittaminen. Helsinki: KARVI.
- Kupari, P., Sulkunen, S., Vettenranta, J. & Nissinen, K. (2012). Enemmän iloa oppimiseen. Kansainväliset PIRLS- ja TIMSS-tutkimukset Suomessa. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Luukka, M-R. 2013: Opetussuunnitelmat uudistuvat: tekstien lukijasta ja kirjoittajasta monilukutaituriksi. Kieli, koulutus ja yhteiskunta 5 / 2013.
- Malin, A., Sulkunen, S. & Laine, K. (2013). PIAAC 2012. Kansainvälisen aikuistutkimuksen ensituloksia. Helsinki: OKM.
- Sulkunen, S. & Nissinen, K. 2012. Heikot lukijat Suomessa. Teoksessa Sulkunen, S. & Välijärvi, J. (toim.) 2012. Kestääkö osaamisen pohja? PISA 09, s. 46–61. Helsinki: OKM.
- Sulkunen, S., Välijärvi, J., Arffman, I., Harju-Luukkainen, H., Kupari, P., Nissinen, K., Puhakka E. & Reinikainen, P. (2010). PISA09. Ensituloksia. Helsinki: OKM.
- Vettenranta, J., Välijärvi, J., Ahonen, A., Hautamäki, J., Hiltunen, J., Leino, K., Lähteinen, S., Nissinen, K., Nissinen, V., Puhakka, E., Rautopuro, J. & Vainikainen, M-P. 2016. Huipulla pudotuksesta huolimatta. PISA 2015 ensituloksia. Helsinki: OKM.